

ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDAKİ PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK HİZMETLERİNİN DENETİMİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLARA İLİŞKİN BAKANLIK DENETÇİLERİNİN GÖRÜŞLERİ

OPINIONS OF MINISTRY INSPECTORS ABOUT THE PROBLEMS FACED DURING THE INSPECTION OF PSYCHOLOGICAL COUNSELING AND GUIDANCE SERVICES OF SECONDARY SCHOOLS

Fatih KAYA¹ Sakine KAYA²

Özet: Bu araştırmanın amacı, ortaöğretimde ki PDR (Psikolojik danışma ve rehberlik) hizmetlerinin, MEB Denetçileri tarafından yapılan denetiminde yaşanan denetim sorunlarını belirlemektir. Araştırma nitel olarak desenlenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, MEB’de görev yapan 315 başdenetçi, denetçi ve denetçi yardımcısı oluşturmaktadır. Veri toplama yöntemi olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmada, önemli sonuçlara ulaşılmıştır. Denetçilerin çoğunluğu, meslektaşlar arası bilgi paylaşımında herhangi bir sorun yaşamadıklarını; PDR alanındaki hizmetlerin kalitesine yönelik şikâyetlerin denetçilere ulaşmasında şikâyetlerin iletilmesi yolunu açık tuttukları, paydaşlarla işbirliği yaptıkları; Denetçilerin bir kısmının ($f=22$) PDR alanında etkili şekilde denetim yapabilmek için, yeterince bilgi ve beceriye sahip oldukları, bir kısmının ($f=16$) ise bu konuda yeterli olmadıkları; PDR alanındaki mevzuatın somut ve güncel olmadığı, şeklinde ifade edilmektedir. Araştırma sonuçlarına dayalı olarak; PDR alan bilgisi eğitimi ihtiyacı olan Denetçiye verilmeli; paylaşım ve yardımlaşma konusundaki yaşanan iletişim eksikliği ortadan kaldırılmalı; Denetçi kendisine ulaşan şikâyetin niteliğine göre hareket etmeli, mevzuatın anlaşılmayan soyut bölümleri ortadan kaldırılmalı; rehberlik alanında tüm ilgililerin denetlenmesinin gerektiği vb. yapılan önerilerden bazılarıdır.

Anahtar sözcükler: Bakanlık, Denetim, Denetçi, Ortaöğretim, PDR,

Abstract: The aim of this study is to determine the inspection problems faced during the inspection of psychological counseling and guidance services in secondary schools by the National Ministry of Education inspectors. The research figured qualitatively. The research universe is comprised of total 315 head inspectors, inspectors and assistant inspectors working at National Ministry of Education. Semi-structured interview technique is used for gathering data. Significant results are reached in the end of the study. Most of the inspectors state that they have no problem with the information sharing between their colleagues, they hold open the way for conveying the complaints concerning the possible problems faced during the accessing of complaints about psychological counseling and guidance services to themselves, they make cooperation with the partners, while some of the 40 ministry inspectors ($f=22$) state that they have enough knowledge and talent for making an effective inspection in psychological counseling and guidance area, some ($f=16$) state that they are not capable in this field; regulations in the inspection of psychological counseling and guidance are not concrete and outdated. According to the research results; field education should be given to the inspectors who need, miscommunication in sharing and cooperation must be annihilated; Inspector should act according to the type of complaint that reached to him/her; incoherent, open-ended and abstract parts of regulations should be inihilated, all of the concerned people in the guidance field sholud be inspected etc. are some of the offers that are suggested.

Keywords: Ministry, Inspection, Inspector, Secondary Education, PCG

---

¹ Ankara İl Millî Eğitim Müdürlüğü, Maarif Müfettişi, fatihkaya77@hotmail.com

² Çankaya Gaziosmanpaşa Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Müdürü, skaya2000@hotmail.com

Giriş

Eğitim denetimi, mevcut durumun ortaya konulması, sorunların belirlenmesi, gelişme yönünde gerekli destek ve yardımın sunulması açısından eğitim örgütlerinin başat yönetim süreçlerindedir. Ancak, denetim alanında yapılan araştırmalar, denetimde etkililiği sağlama yönünde birçok sorunun bulunduğunu ortaya koymaktadır. Okul ve rehber öğretmen denetiminde de, birçok sorun sıkça dile getirilmektedir (MEB, 2011b; Hatunoğlu, 2006, s. 333; Uyanık, 2007; Güven, 2010).

Denetim, mevcut durumla ilişkili olarak noksanların, aksaklıkların belirlenmesi ve gelişme yönünde gerekli yardım ve desteğin sağlanması bakımından eğitim yönteminin önemli süreçlerinden birini oluşturur. Denetim tanımlarında, durum saptama, değerlendirme ve düzeltme-geliştirme olarak üç aşamanın ön plana çıktığı görülmektedir. Böylelikle, denetim, öğretmen ve denetçilere uygulamaları hakkında bilgi edinmelerine; bilgi ve becerilerini geliştirmelerine; bu bilgi ve becerileri, öğrenciler, öğretmenler, okul ve çevre için en iyi bir şekilde kullanabilmelerine yardım eden bir süreçtir. Eğitim denetiminin hem hiyerarşik hem de değerlendirici unsurlar içerdiğini belirten Evans (1996), eğitim denetiminin eğitimsel, yönetsel ve destekleyici işlevleri bulunduğuna dikkat çeker.

Türk eğitim sisteminde denetim etkinlikleri bakanlık denetçileri ve il eğitim denetmenleri aracılığı ile gerçekleştirilmektedir (MEB, 2011a). Bakanlık Denetçilerinin görevlerini genel olarak ifade edilecek olursa, Bakanlık teşkilatı ile Bakanlığın denetimi altındaki her türlü kuruluşun faaliyet ve işlemlerine ilişkin olarak, usulsüzlükleri önleyici, eğitici ve rehberlik yaklaşımını ön plana çıkaran bir anlayışla, Bakanlığın görev ve yetkileri çerçevesinde denetim, inceleme ve araştırmalar yapmaktır (MEB, 2011a). Bu tanımda görüldüğü gibi ortaöğretim kurumlarının dolayısıyla ortaöğretim kurumlarındaki PDR hizmetlerinin denetimi Bakanlık denetçilerin görev alanlarındandır.

Problem

Ortaöğretim kurumlarında sunulan PDR hizmetlerinin denetlenmesi Bakanlık denetçileri tarafından yapılmaktadır. Dolayısıyla, Bakanlık denetçilerinin bu alanda yaşanan sorunlara daha yakından tanık oldukları, bu nedenle, sorunlara etkili çözümler getirecekleri düşünülmektedir. Ancak, Bakanlık denetçilerinin kendileri de rehberlik hizmetlerini değerlendirirken, birtakım sorunlar yaşayabilmektedirler. Yavuz (1995), denetim öncesi ve sonrasında, denetmenlerin, öğretim ve denetim hakkında öğretmenlerle görüşmelere fazla yer vermediği sorununa işaret etmektedir. Göğen (1997), okul yöneticisi, psikolojik danışman (rehber öğretmen) ve ders öğretmenleri arasındaki ilişkilerin rehberlik hizmetlerinin gerektirdiği işbirliği ve ortak çabayı yansıtacak düzeyde olmadığına; görev bölümü ve görev süresinin belirlenmesinde tutarsızlıklar bulunduğuna dikkat çekmektedir. Yesilyaprak (2002)'a göre, okullarda görevli elemanların ortak bir rehberlik anlayışına sahip olmaması, okullarda rehberlik hizmetlerini yürütmek için yeterli uzman ve fiziksel donanımın olmaması, okul yöneticilerinin alana gereken ilgi ve özeni göstermemesi, bu alandaki yasal düzenlemelerdeki aksaklıklar başlıca sorunlardır. Benzer şekilde Güven (2010), rehber öğretmenlerin okul yönetimi ve öğretmenlerle iletişimindeki yetersizlikler, öğrenci tanıma tekniklerinin sonuçlarının yeterince paylaşılmaması, okullardaki rehber öğretmen sayısının azlığı veya hiç olmaması, rehber öğretmenlerin alan bilgisi ve becerisindeki yetersizlikler, rehber öğretmenlere görevlerinin dışında işler yüklenmesi, fiziki donanım eksikliği, okul yönetiminin rehberliğin önemini ve amacını yeterince kavrayamaması, vb. sorunlara değinmektedir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı, bakanlık denetçilerinin görüşleri temelinde, ortaöğretim kurumlarında sunulan PDR hizmetlerinin MEB Denetçileri tarafından yapılan denetiminde, yaşanan sorunları ve bu sorunların üstesinden gelebilmek için sunulan önerileri belirlemektir.

Bu çalışma, MEB Denetçilerinin görüşleri çerçevesinde, PDR hizmetlerinin denetiminde yaşanan sorunlar ve bu sorunların çözümüne yönelik geliştirilen öneriler aracılığıyla daha etkili denetim hizmetinin sağlanmasına katkıda bulunulacağından, önemli görülmektedir. Bu araştırma, ayrıca, bu alanda yapılan ilk tez çalışmasının sonuçlarından bir kısmını yansıtması açısından da önemli görülmektedir.

Denetim ve PDR (Psikolojik Danışma ve Rehberlik) Hizmetleri

Eğitimin etkili şekilde gerçekleşmesinde denetim önemli işlevler yüklenir. Denetim, kişilerin bakış açısına ve beklentilere göre çeşitli şekillerde tanımlanabilmektedir. Bursalıoğlu, (1982, 172) denetim kavramını, “Kamu ve kurum yararına insan davranışlarını kontrol etme süreci”; Başaran, (1996, 73) “Planlanan örgütsel amaçlardan sapmayı önlemek için, örgütün işlemlerini izlemek ve düzeltmek süreci”; Aydın (2000, 1) ise “Örgütsel eylemlerin kabul edilen amaçlar doğrultusunda saptanan ilke ve kurallara uygun olup olmadığının anlaşılması süreci” olarak tanımlamışlardır. MEB Teftiş Kurulu Başkanlığının İnceleme Soruşturma ve Ön İnceleme Rehberi’nde (2006, 28), denetim/genel denetim, “Kamu kurum ve kuruluşunun, Devletin gözetimi ve denetimi altında bulunduran kuruluşun, tüzel kişilerin yıllık veya dönemsel faaliyetlerinin tümünün veya belirlenen kısımlarının, yetkili makam veya merciin onayı veya emri üzerine, yetkili görevlilerce mevzuata uygunluk ve yerindelik, verimlilik yönlerinden araştırılması, incelenmesi ve irdelenmesi faaliyetlerinin bütünüdür” diye tanımlanmaktadır.

Denetimin, noksanları ve yetersizlikleri saptama niteliği yanında, geliştirici niteliği de alan yazında önemli üzerinde durulan bir hususu oluşturmaktadır. Glickman ve Gordon (1987), gelişimsel denetimin amacını, teşhis, taktik ve stratejik safhalar dahilinde, eğitimcilerin yaptıkları dersleriyle ilgili, daha iyi düşünebilmelerini, daha bağımsız ve aktif hareket edebilmelerini sağlamak olarak belirtirler. Janssens (2007) denetimi, bağımsız ve nesnel bilgiye ulaşmak adına periyodik ve amaç odaklı inceleme, okullarda sunulan eğitimin kalitesinin ulusal ve yerel performans standartlarını, yasal ve profesyonel gerekleri, öğrenci ve veli gereksinimlerini karşılama düzeyini belirleme, raporlama ve eğitimin kalitesini geliştirme süreci olarak tanımlanmaktadır (Akt: Janssens ve Van Amelsvoort, 2008, 15-16).

Okullardaki rehberlik hizmetleriyle ilgili literatür incelendiğinde, rehberliğin genel olarak, kişilerin gelişmesi, çevrelerine uyum sağlaması, sorunlarını çözmesi ve nihayet kendilerini gerçekleştirmesini sağlama yönündeki yardım süreci olduğunun vurgulandığı görülür (Bakırcıoğlu 1994, 21; Kepçeoğlu 1997, 13; Yeşilyaprak, 2002).

Ortaöğretim 15-18 yaş grubunu kapsayan, öğrencilere bir meslek kazandırmayı ve onları yükseköğretim kurumlarına hazırlamayı amaçlayan eğitim devresidir. Ortaöğretim okulları, ilköğretime dayalı, en az 3 yıllık öğretim veren genel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarıdır (MEB, 2009). Lise yılları daha çok ergenlik dönemi kapsamında ele alınır. Bu dönem ergenin kendini aradığı, kimliğini oluşturmaya çalıştığı, aynı zamanda geleceğe hazırlandığı çalkantılı bir dönemdir. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri, gencin bu dönemi sağlıklı bir şekilde aşabilmesine yardım etme amacını güder (Yeşilyaprak, 2002, 47-48; Tan, 2000, s,140; MEB, 2001).

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırma, görüşlerin mülakat yöntemiyle elde edildiği, nitel bir çalışmadır. Mason (2010), Guest ve diğerlerine atıfta bulunarak, Bertaux (1981, 35)'un, tüm nitel çalışmalarda, örneklem olarak en az kabul edilebilir denek sayısının 15 olduğunu belirtmektedir. Maksimum çeşitlilik örneklemedeki amaç, görel olarak küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örnekleme çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, 108).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Milli Eğitim Bakanlığı'nda görev yapan, Ankara'da 262, İzmir'de 19, ve İstanbul'da 34 olmak üzere, toplam 315 Başdenetçi, Denetçi ve Denetçi yardımcısından, gönüllülük esasına göre görüşülen 40 denetçi oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veri toplama yöntemi olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme soruları hazırlanmadan önce, araştırma konusu ile ilgili ulusal ve uluslararası alan yazın taraması yapılmıştır. Konu tasarlandıktan sonra formda yer alması düşünülen maddeler belirlenmiş, bir pilot uygulama olarak, 5 (beş) MEB Denetçisine uygulanmış ve elde edilen sonuçlar, görüşme formunda yer alan soruların istenilen şekilde anlaşıldığı, sorulara doğru cevapların verildiği, sonuçta görüşme formunun istenilen niteliği sağladığı kanısı oluşturduktan sonra uzman görüşleri alınarak, son şekli verilmiştir.

Araştırmada Milli Eğitim Denetçilerine yöneltilen sorular denetim öncesi, denetim ve denetim sonrası safhalarla ilişkili olarak aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

PDR hizmetlerinin ve rehberlik öğretmenin denetiminde:

1. Meslektaşlar (Denetçiler) arası fikir alış verişi ve yardımlaşma alanında sorun yaşıyor musunuz?
2. PDR hizmeti alan kişilerin (Yönetici, Öğretmen, Aile, Öğrenci) hizmetin niteliğine ilişkin olası şikayetlerle ilgili neler yapıyorsunuz?
3. PDR alanında etkili şekilde denetim yapabilmek için, yeterince bilgi ve beceriye sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz? PDR hizmetleri alanında eğitim aldınız mı?
4. PDR alanındaki denetimlerde mevzuattan kaynaklanan sorunlar nelerdir?
5. PDR alanında etkili denetim yapılabilmesi için varsa farklı düşünce ve önerilerinizi paylaşır mısınız?

Verilerin Toplanması

Araştırmaya ilişkin veriler belirlenen Milli Eğitim Denetçileri'nden 15.12.2012/01.02.2013 tarihleri arasında görüşme yapılarak toplanmıştır. Görüşme esnasında araştırmaya ilişkin bilgiler verilmiştir. Görüşmeler esnasında veri kayıplarını önlemek amacıyla form kullanılmıştır. Araştırmada katılımcıların kendilerini rahat ve huzurlu hissedebileceği ve görüşlerini içtenlikle açıklayabilecekleri bir görüşme ortamı sağlanmasına özen gösterilmiş, uygun bir etkileşim ortamı oluşturulmuştur.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler, “içerik analizi” aracılığı ile çözümlenmiştir. Veriler dört aşamada analiz edilmiştir: 1. Verilerin kodlanması, 2. Kodlanan verilere göre temalarının belirlenmesi, 3. Kodların ve temaların düzenlenmesi, 4. Bulguların tanımlanması ve yorumlanması (Yıldırım ve Şimşek, 2008, 228). Analiz sürecinde, yazılı formlar deşifre edilip çözümlenmeler yapılmıştır.

Milli Eğitim Denetçilerinin görüşlerinin analizinde, ifadelerin benzerliğine göre gruplamalar yapılmıştır. Çözümlenelerde görüşüne başvuru olan Milli Eğitim Denetçilerine birer kod numarası verilerek (K1, K2, K3...) açıklamalar yapılmıştır. Görüşme tekniği ile elde edilen veriler sayısallaştırılarak frekans ve yüzde olarak ifade edilmiştir. İfadelerdeki benzer öğeler gruplandırılmış ve gruba uygun olarak temalandırılmıştır.

Araştırmada iç geçerliği sağlamak için; a) Milli Eğitim Denetçilerinin verdiği cevaplar kodlanmış sonradan doğrudan alıntılarla kodlar desteklenmiştir. Bulguların anlamlılığını ve bütünlüğü araştırmacı tarafından sürekli test edilmiştir. b) Bulguların tutarlılığını sağlamak için temaları oluşturan kavramların kendi aralarında ve diğer temalarla tutarlılığı değerlendirilmiş ve anlamlı bir bütün oluşturup oluşturmadığı test edilmiştir. c) Bulguların daha önce yapılan araştırmalarla uygunluğu karşılaştırılmıştır. d) Temalar, duruma göre tündengelim ya da tümevarım yöntemi ile açıklanmış ve yorumlanmıştır. e) Bulgular Milli Eğitim Denetçileri tarafından gözden geçirilmiş ve gerçekçi bulunmuştur. f) Araştırmanın bulguları önceden yapılan tahminlerle tutarlı bulunmuştur. Alan uzmanının belirlediği görüşler ile uzman tarafından belirlenen görüşler arasında %91,1 oranında görüş birliği sağlandığı görülmüştür. Yüzde değerleri temalardaki toplam görüş sayısının, görüşme formu uygulanan 40 denetçiye oranı hesaplanarak bulunmuştur.

Dış geçerliği sağlamak için; a) Verileri toplama aracının hazırlanmasından, uygulama ve analiz aşamasına kadar araştırma sürecinin detaylarıyla açıklanmıştır b) Bulgular, alan yazınla karşılaştırılarak, bulguların anlamı ve uygulamadaki gerçekliklere ulaşılmaya çalışılmıştır. c) Araştırmanın başka araştırmalarla test edilebilmesi için gerekli açıklamalar ayrıntılarıyla yapılmaya çalışılmıştır. d) Görüşleri alınan Milli Eğitim Denetçileri ile tekrar görüşülmüş ve bulgular paylaşılarak teyit ettirilmiştir.

Bulgular ve Yorum

Araştırmanın bu bölümünde Milli Eğitim Bakanlığı'nda görev yapan Bakanlık denetçilerinden görüşme formu ile toplanan verilerin çözümlenmesi sonucunda, her bir soruya ilişkin elde edilen bulgular tek tek ele alınarak yorumlanmıştır.

Meslektaşlar Arası (Denetçiler) Sorun Yaşama-Yaşamama Sebepleri

Bakanlık denetçilerine bu görüşlerinin sebebi sorulduğunda ise elde edilen görüşlere ilişkin bulgular aşağıda verilmektedir (Tablo 1).

Tablo 1.

Bakanlık Denetçilerinin Meslektaşlar Arası (Denetçiler) Sorun Yaşama-Yaşamama Sebeplerine İlişkin Verilerin Dağılımı

Görüşmelerden Elde Edilen Temel İfadeler (Elde edilen yanıtlardan özetlenerek formüle edilmiştir.)	Tema	Toplam görüş sayısı (f)	Yüzde (%)
---	------	-------------------------	-----------

Denetçi sayısı az olduğu için birlikte hareket ediyor ve zaman zaman sorunları paylaşıyoruz (K-4, K-5, K-30, K-37).

Genel olarak fikir alışverişi ve yardımlaşma fırsatını bulmaktayım (K-31).

Bu konuda diğer denetçi arkadaşlardan bilgi almak gerektiğinde branş denetçilerine danışıp bilgilere ulaşabiliyoruz (K-13).

Denetçiler genellikle farklı yerlerde ve görevlerde yer aldıklarından bilgi alış verişi kısıtlı olmaktadır (K-24, K-35).

Her arkadaşım bilgisi oranında yardımcı olmaya çalışmaktadır (K-15).

Meslektaşlarımla fikir alış verişi ve yardımlaşmayı sorunları paylaşmayı rahat bir şekilde gerçekleştiriyoruz (K-20).

Fikir alışverişi ve yardımlaşma fırsatı bulunmamaktadır (K-31, K-40).

Fikir alış verişi sadece samimi olunan kişilerle yapılmaktadır (K-23).

Denetçiler rehberliğe aynı açıdan bakmadıkları için rehberliğin önemi, anlamı ve gerekliliği noktasında gereken alış verişi ve yardımlaşma da yeterince olamamaktadır, bu sebeple asıl önemli olan, raporun ve föyün zamanında yazılması olmaktadır (K-28).

Paylaşım ve Yardımlaşma 29 72.5

Denetçiler arası iletişim gayet iyidir (K-14).

Meslektaşlar arası diyalog yeterli seviyededir (K-21)

İletişim 5 12.5

Meslektaşlar arası iletişim açıktır (K-27).

Her denetçinin rehberlik konusunda yeterli bilgi ve donanıma sahip olmaması (K-26).

Konu ile ilgili yeterli bilgi ve deneyimi sahip denetçi bulmak zor olabilmektedir (K-11).

Yeterli Bilgi ve Donanım 5 12.5

Denetçiler arasında ufak tefek yaklaşım farkları olabilmekte (K-9).

Denetçilerin denetim anlayışları farklıdır (K-29).

Farklı Denetim Anlayışları 3 7.5

Kurumsal kültürü bunu aşacak kadar güçlüdür (K-1).

Meslek ahlakı bunun çok üzerindedir (K-1).

Kültür ve Meslek Ahlakı 2 5

Ortak çalışma ve bilgi alışverişi yapabilme konusunda yeterli zaman ve ortam bulunmamaktadır (K-8).

Ben, benden kıdemli olanlardan olduğu gibi benden daha az kıdemlilerin de fikirlerine saygı duyarım. İnancım şudur ki 'Akıl yaşta değil, baştadır' (K-18).

Rehberlik branşında denetçi azdır (K-24).

Diğer 6 15

Bu alanın denetiminde hangi ilkelere uyulacağı ve bu alanın denetiminin hangi ölçütlere göre gerçekleştirileceği daha önceden belirlendiği için meslektaşlarla herhangi bir sorun yaşanmamaktadır (K-9).

Bakanlık denetçilerinin meslektaşlar arası (denetçiler) sorun yaşama-yaşamama sebepleri hakkındaki görüşleri 6 tema altında toplanmaktadır (Tablo 1). Bakanlık denetçileri en çok “Paylaşım ve Yardımlaşma” ($f=29$) isimli temada görüş belirtmişlerdir. Diğer sorunlar olarak, “İletişim” ($f=5$), “Yeterli Bilgi ve Donanım” ($f=5$), “Farklı Denetim Anlayışları” ($f=3$), “Kültür ve Meslek Ahlakı” ($f=2$) ve “Diğer” ($f=6$) şeklindedir. Temalar sırası ile incelendiğinde meslektaşlar arası sorunlara ilişkin olarak, genel anlamda paylaşım ve yardımlaşmanın olduğu, sorun yaşanmadığı, denetçilerin 5’i ise iletişim konusunu gündeme getirmiştir. Bununla beraber, yanıtlar incelendiğinde, iletişimde herhangi bir sorun yaşanmadığını, aksine meslektaşları arasında iyi bir iletişimin varlığından söz etmenin mümkün olduğu görülmektedir. Nadiren yeterli bilgi ve donanım eksikliği ile denetçiler arası farklı denetim anlayışları sorun oluşturabilmektedir.

PDR Alanındaki Hizmetlerin Niteliğine Yönelik Şikâyetlerin Denetçilere Ulaşmasında Yaşanılan Sorunlar ve Sorunlara Yönelik Verilen Tepkiler ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Bu başlık altında bakanlık denetçilerinin PDR alanındaki hizmetlerin kalitesine yönelik şikâyetlerin denetçilere ulaşmasında yaşanan sorunlar ve bu sorunların giderilmesine yönelik çözüm önerileri ile ilgili görüşlerine ilişkin bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

PDR alanındaki hizmetlerin kalitesine yönelik şikâyetlerin denetçilere ulaşmasında yaşanan olası sorunlara ilişkin bakanlık denetçilerinin görüşlerine Tablo 2’de yer verilmiştir.

Tablo 2.

PDR Alanındaki Hizmetlerin Kalitesine Yönelik Şikâyetlerin Denetçilere Ulaşmasında Yaşanılan Olası Sorunlara İlişkin Verilerin Dağılımı

Görüşmelerden Elde Edilen Temel İfadeler (Elde edilen yanıtlardan özetlenerek formüle edilmiştir.)	Tema	Toplam görüş sayısı (f)	Yüzde (%)
Rehber öğretmenle görüşerek konularla ilgili yapılacak çalışmaları değerlendirerek bir çalışma yapmasını sağlamaya çalışırım (K-25). RAM ve Rehber öğretmenleri dinleyip onlarla hizmetinin niteliğini artırıcı görüş alışverişinde bulunuyorum (K-20). Rehberlik yapıyorum. Görüşme yapıyorum (K-21). Taraflarla görüşüp, rehberlik yapmak (K-3).	Rehberlik ve Görüşme	13	32.5
Bu konuda pek şikâyet gelmez. (K-1). Bu konuda şikâyet ile karşılaşmadım (K-5). Bugüne kadar bir şikâyete rastlamadım (K-19).	Şikâyet Yok	8	20

Haklı şikâyetlerde hizmeti yürütenlerle bu şikâyetleri paylaşarak ortak çözüm yolları oluşturmak en doğrusudur (K-8).	Şikayetin Niteliği	6	15
Disiplin yönü olan bir durumsa mevzuatı uygulamam, yoksa görüşmeler yaparım (K-7).			
Şikâyetlerin yerindeliği konusunu öncelikle araştırırım (K-8).	Şikâyetin Araştırılması	3	7.5
Görev esnasında böyle bir şikâyet alırsam, mutlaka ön araştırma yaptıktan sonra taraflarla konuşurum (K-18).			
Mevzuat hükümleri doğrultusunda hareket edilmektedir (K-24).	Mevzuat	3	7.5
Mevzuata uygun çalışma yaparım, gerektiğinde görüşme yaparım (K-10, K-13).			
Haklı şikâyetlerde hizmeti yürütenlerle bu şikâyetleri paylaşmak ve ortak çözüm yolları oluşturmak en doğrusudur (K-8).	İşbirliği	2	5
Okul yöneticileriyle denetim esnasında şikâyet için gelenleri dinlerim (K-24).			
Sorunların ortaya çıkmasını önleyecek önerilerde bulunuyorum (K-12).			
İlgililer bilgisiz, bilgililer ilgisizdir (K-1).			
Denetim sadece rehber öğretmen ile sınırlı kaldığından herhangi bir şikâyeti görme veya değerlendirme imkânı olmamaktadır (K-11).	Diğer	8	20
Şikâyet edilen konuya ilişkin rehber öğretmenler tarafından yapılan çalışmalar incelenmektedir (K-31).			

PDR alanındaki hizmetlerin kalitesine yönelik şikâyetlerin denetçilere ulaşmasında yaşanan olası sorunlara ilişkin bakanlık denetçilerinin görüşleri 7 tema altında toplanmaktadır (Tablo 2). Bakanlık yöneticilerinin görüşlerinin toplandığı temalar; “Rehberlik ve Görüşme” ($f=13$), “Şikâyet Yok” ($f=8$), “Şikâyetin Niteliği” ($f=6$), “Şikâyetin Araştırılması” ($f=3$), “Mevzuat” ($f=3$), “İşbirliği” ($f=2$) ve “Diğer” ($f=8$) şeklindedir. Bu bulgulara dayalı olarak, PDR alanındaki hizmetlerin kalitesine yönelik şikâyetlerin denetçilere ulaşmasında sorun yaşanmadığı, sorun ulaştığında ise denetçilerin sorun ile ilgili kişilere rehberlik ve görüşme yaptığı, şikâyetin niteliğinin araştırıldığı, mevzuat hükümleri doğrultusunda hareket ettiklerini belirtmişlerdir.

Denetçilerin PDR Alanındaki Bilgi ve Beceri Düzeyi ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Bu başlık altında bakanlık denetçilerinin PDR alanındaki bilgi ve beceri düzeylerinin etkili bir denetim yapmaları için yeterli olma durumları ve bakanlık denetçilerinin bu yöndeki sorunları ve önerileri ile ilgili görüşlerine ilişkin bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Bakanlık denetçilerinin PDR alanında etkili şekilde denetim yapabilmek için, yeterince bilgi ve beceriye sahip olma durumlarına dair görüşleri aşağıda yer almaktadır (Tablo 3).

Tablo 3.

Bakanlık Denetçilerinin PDR Alanındaki Bilgi ve Beceri Düzeyine İlişkin Verilerin Dağılımı

Görüşmelerden Elde Edilen Temel İfadeler (Elde edilen yanıtlardan özetlenerek formüle edilmiştir.)	Tema	Toplam görüş sayısı (f)	Yüzde (%)
Evet, çünkü: Alan mezunu olduğum ve alanda uzun süre çalıştığım için şuan itibariyle yeterli olduğumu düşünüyorum ancak alanla ilgili bilgi ve tecrübelerimizin tazeliğinin korunması gerekiyor, bu konuda hizmet içi eğitimlerimiz olmalı (K-4, K-30).			
Evet, çünkü: PDR, Psikoloji veya Felsefe gibi bir alan olmadığı için daha kolay denetim yapılabilir (K-19).			
Evet, çünkü gerek bu alanda gerekse diğer alanlarda etkili bir denetim için işin gerektirdiği teknik ve mesleki yeterliliklere sahip olduğumu düşünüyorum. Ayrıca ilgili yönetmeliğinde bu alanın öncelikle yine bu alana kaynaklık eden lisans mezunu denetçilerce denetlenmesi ön görülmektedir, bu anlamda psikoloji bölümü mezunu olma avantajımı da dikkate almak gerekir (K-9, K-37)).	Evet	22	55
Evet, çünkü: Sistematik ve profesyonel olarak konuyu ele alacak alan bilgimin olduğunu, araştırma yapma ve iletişim konusunda araçları yeterli kullandığımı düşünüyorum (K-27).			
Evet, alan öğretmeni olmadığım için eksiklikler olabilir ama telafi ediyorum (K-10, K-13).			
Hayır, denetim değerlendirmedir. Değerlendirme en üst öğrenme basamağı olup bilgiyi, analizi, sentezi içerir. PDR alanında yeterli bilgi birikimine sahip olmayan bir denetçinin konuyla ilgili yeterli değerlendirmeleri yapabilmesini beklemek olası değildir (K-6).			
Hayır, çünkü: Alanda eğitim almış olan denetçiler mutlaka daha fazla bilgi ve beceriye sahiptirler (K-11, K-40).			
Hayır, çünkü: Her denetçinin PDR branşındaki denetçi kadar yeterliliğe sahip olması beklenemez. Benim branşım da PDR olmadığı için, branşı PDR olan denetçi arkadaşlarım kadar bilgi ve beceriye sahip olmam düşünülemez (K-22).	Hayır	16	40
Hayır, çünkü: PDR alanında ve test envanter anket uygulama ve değerlendirme konularında akademik eğitimin yeterli olmadığından etkililik anlamında tam olarak fayda sağlayabileceğimi düşünmüyorum (K-24).			
Hayır, çünkü: Her denetçinin rehberlik konusunda yeterli bilgi ve donanıma sahip olmaması (K-26).			
Bazen, çünkü alanda sürekli değişim ve gelişimler söz konusu, ne yönetmelikler bu değişimlere yetişebiliyor ne de biz (K-7, K-29).	Bazen	2	5

Tablo 3'e göre bakanlık denetçilerinin bir kısmı ($f=22$) PDR alanında etkili şekilde denetim yapabilmek için, yeterince bilgi ve beceriye sahip olma konusunda yeterli olduklarını düşünürken bir kısmı ise ($f=16$) bu konuda yeterli olmadıklarını düşünmektedirler. Ayrıca 2 bakanlık denetçisi ise bu alanda bazen kendilerini yeterli gördüklerini ifade etmişlerdir. Bir bakanlık

denetçisinin, PDR, Psikoloji veya Felsefe gibi bir alan olmadığı için daha kolay denetim yapılabilir görüşü, PDR'nin Psikolojinin bir alt dalı olması ve günümüzde gittikçe öneminin artmakta olduğu gerçeği ile örtüşmemektedir.

PDR Alanındaki Denetimde Mevzuattan Kaynaklanan Sorunlar ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Bu başlık altında bakanlık denetçilerinin PDR alanındaki denetimde mevzuattan kaynaklanan sorunlar ile ilgili görüşlerine ilişkin bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Bakanlık denetçilerinin PDR alanındaki denetimde mevzuattan kaynaklanan sorunlar hakkındaki görüşlerine Tablo 4'de yer verilmiştir.

Tablo 4.

Mevzuattan Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Verilerin Dağılımı

Görüşmelerden Elde Edilen Temel İfadeler (Elde edilen yanıtlardan özetlenerek formüle edilmiştir.)	Temar	Toplam görüş sayısı (f)	Yüzde (%)
Bazı hususlar açık değil (K-12, K-38). Mevzuatta ilişkin halen yorumlamada bir takım sıkıntıların yaşandığını bu durumda kargaşaya neden olduğu (K-16). Değerlendirme ölçütleri somut değil(K-26). Somut net bir şekilde; nelerin denetleneceği nelerin denetlenemeyeceği belirlenmelidir (K-2). Mevzuattan bahsedilen Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik Ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği ise; sorun olarak gizlilik ilkesinin kimlere karşı olduğu konusunda açıklığın olmayışı bir sorundur (K-22). Mevzuat çok fazla girift bu nedenle sürekli genelgelerle açıklanmaya çalışılmaktadır (K-18). Geniş mevzuata sahip (K-14).	Mevzuatın Genişliği ve Somut Olmaması	9	22.5
En büyük hata PDR alanını denetlemek için denetçi olmanın yeterli olarak değerlendirilmesidir (K-6). Alan dışı müfettişler denetim yapmamalıdır (K-21). Rehber öğretmenliğe alan dışı atamaların kaldırılması gerekmektedir (K-4, K-5).	Alan Denetçileri	7	17.5
Bu konuda bir sorunla karşılaşmadım (K-8). Sadece bu alana özgü mevzuattan kaynaklanan özel bir sorun olduğunu düşünmüyorum (K-9). Böyle bir tespitim yoktur (K-15). Bilemiyorum (K-10). Tam olarak bilmiyorum (K-19). Fikrim yok (K-23).	Sorun Yok	6	15

PDR hizmetleri yönetmeliği günün şartlarına göre yeniden düzenlenmeli(K-17).

Değişen mevzuatın okullardaki rehber öğretmenlerin gereği gibi takip edememekte oldukları. Birçok okulda rehberlik hizmetlerinin mevzuatına uydurulmaya çalışıldığı, amacına uygun olarak yapılmadığı gözlenmektedir. Mevzuat gereği yapılması istenen gereksiz kırtasiye işlerinin azaltılarak toplumun ve öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda daha etkili bir rehberlik yapılacak bir mevzuat düzenlenmelidir (K-20).

Mevzuatın Güncelliği 3 7.5

Mevzuatta büyük eksiklikler yoktur, ancak uygulayıcılar mevzuatı bilmemekte ve ona inanmadan uygulamaktadır (K-1).

Mevzuatın Bilinmemesi 2 5

PDR alanı dahil denetim sadece mevzuata uygunluk denetimi olmamalıdır (K-3).

Sadece uygun mu değil mi denetimi yapıldı, bu gereklidir, ancak işin özü göz ardı edildi (K-28).

Uygunluk Denetimi 2 5

Sorun zaten bu. Biz sadece uygun mu değil mi denetimi yaptık. Bu gerekli. Ancak işin özü göz ardı edildi (K-28).

Sorun çoktur. Ödül ve disiplin kuruluna verilen rapor, görüşmelerin kayda alınması, kayıtların müfettişlere gösterilmesi, rehber öğretmenlerin başka okullarda haftanın belli günlerinde görevlendirilmesi, bazen derse girdirilmesi, sınavlarda görev verilmesi, idari işlerde çalıştırılması, Genel Müdürlükte branştan çok az görevli olması ya da hiç olmaması gibi birçok kronik sorun vardır (K-29, K-7, K-39).

Diğer 21 52.5

Öncelikle mevcut mevzuatın ilgililere anlatılması, istenenlerin ilgililerce içselleştirilmesi gerekir. Mevzuatta büyük eksiklikler olmamakla birlikte uygulayıcı mevzuatı bilmemekte ve ona inanmadan amir hüküm olduğu için uygulamaktadır (K-1, K-40).

Tablo 4’de görüldüğü gibi, bakanlık denetçilerinin PDR alanındaki denetimde mevzuattan kaynaklanan sorunlar hakkındaki görüşleri 7 tema altında toplanmaktadır. Bakanlık denetçilerinin bu konu hakkında belirttikleri görüşlerin temaları; “Mevzuatın Genişliği ve Somut Olmaması” ($f=9$), “Alan Denetçileri” ($f=7$), “Sorun Yok” ($f=6$), “Mevzuatın Güncelliği” ($f=3$), “Mevzuatın Bilinmemesi” ($f=2$), “Uygunluk Denetimi” ($f=2$) ve “Diğer” ($f=21$) şeklindedir. Bu bulgulara dayalı olarak en önemli görülen sorunlar, mevzuatın genişliği ve somut olmaması, alan denetçileri olmayanların PDR hizmetleri denetiminde mevzuatın yorumlaması açısından sorun yaşayabilmesi şeklindedir.

PDR Alanında Etkili Denetim ile İlgili Önerilere Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Bu başlık altında bakanlık denetçilerinin etkili denetim ile ilgili görüşlerine ilişkin bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Bakanlık denetçilerinin PDR alanında etkili denetim yapılabilmesi için sahip oldukları farklı düşünce ve öneriler aşağıda yer almaktadır (Tablo 5).

Tablo 5.

PDR Alanında Etkili Denetim Yapılabilmesi İçin Diğer Önerilere İlişkin Verilerin Dağılımı

Görüşmelerden Elde Edilen Temel İfadeler (Elde edilen yanıtlardan özetlenerek formüle edilmiştir.)	Tema	Toplam görüş sayısı (f)	Yüzde (%)
Denetimler daha sık aralıkla ve yeterli zaman diliminde yapılmalı (K-31, K-28, K-15). Senede iki defa denetim yapılması (K-2). MEB faaliyetlerinin bütününde süreç denetime geçilmeli (K-10). Denetim ve değerlendirme süreç odaklı olmalı (K-20).	Belli Aralıklarla Denetim	9	22.5
Rehberlik hizmetleri mümkün olduğunca PDR alanından müfettişlerce denetlenmeli (K-5, K-7, K-8, K-12, K-20, K-25, K-27, K-31, K-38). Alan müfettişlerinin denetim yapması (K-21). Branş Müfettişi sayısının artırılması (K-2).	Alan Denetçileri	16	40
Rehberlik konusunda okul müdürlerine de hizmet içi eğitim verilmeli (K-5, K-7, K-40). Alan dışı müfettişlere eğitim verilmeli (K-30). Rehberlikle ilgili gelişmeler konusunda Bakanlık Denetçilerine yönelik hizmet içi eğitim çalışmaları düzenlenmeli (K-20).	Okul Müdürlerine ve Denetçilere Eğitim	14	35
Denetimler daha sık aralıkla ve yeterli zaman diliminde yapılmalı (K-31, K-28, K-15). Senede iki defa denetim yapılması (K-2). MEB faaliyetlerinin bütününde süreç denetime geçilmeli (K-10). Denetim ve değerlendirme süreç odaklı olmalı (K-20).	Belli Aralıklarla Denetim	9	22.5
Denetimle ilgili geri bildirim verilmeli (K-23, K-25, K-28, K-13, K-8, K-5).	Geri Bildirim	6	15
Rehberlik çalışmaları konusunda sadece rehber öğretmen değil, tüm ilgililer denetlenmeli (K-5, K-12, K-13, K-23, K-28).	Tüm İlgililerin Denetlenmesi	5	12.5
Rehberlik çalışmalarının sonuçları nicelik değil, nitelik açısından değerlendirilmeli (K-8, K-31, K-20). Bu alanda etkili denetim yapılabilmesi için PDR öğretmenlerinin okullarda uyguladıkları, ancak değerlendirmeleri konusunda kendilerinin bile sıkıntı yaşadıkları birçok anket ve uygulamalar yerine, öğrencileri tanımaya yönelik daha etkin anketler ve uygulamaların belirlenerek, tüm okullarda aynı standartlarda uygulanmasının sağlanması hem lüzumsuz kâğıt israfını engelleyecek, hem de uygulamada birliği sağlayacaktır (K-22).	Rehberlik Faaliyetlerinin Niteliksel Açısından Değerlendirilmesi	4	10

Denetimle ilgili ölçütler daha belirgin hale getirilmeli (K-26, K-27).			
Bütün rehberlik servislerini aynı kriterlerle denetleyemeyiz. Okulların amaçları, seviyeleri, veli profilleri, sosyo-kültürel çevreleri v.b hep ayrı ayrı dikkate alınmalıdır (K-29).	Denetim Ölçütleri	3	7.5
Okul rehberlik servisleri daha uygun ortamlar haline getirilmeli. (K-7, K-15).	Okul Rehberlik Servisleri	2	5
Her okulda rehber öğretmen bulunmalı (K-20, K-8).	Her Okula Bir PDR	2	5
Tüm paydaşlarla işbirliği ve görüş geliştirme PDR memnuniyet anketleri yapıp ihtiyaç analizleri vasıtasıyla durum tespiti yapılması (K-2).			
PDR hizmetlerinden öğrencinin memnuniyeti ne durumdadır? Beklentileri nelerdir? PDR hizmetlerinden velinin memnuniyeti nedir? Beklentileri nelerdir? PDR hizmetlerinden öğretmenin ve okul idaresinin memnuniyeti ne durumdadır? Beklentileri nelerdir? Öncelikle bunları belirleyecek çalışmaların yapılması ve yapılan çalışmaları ve beklentileri dikkate alarak bir denetim ve rehberlik faaliyetinde bulunulmalıdır (K-3).	Durum Tespiti	2	5
Sadece bu alana yönelik olmamakla birlikte eğitim alanında etkili bir denetim modelinin nasıl olabileceğinin diğer ülkelerdeki denetim uygulamalarının izlenerek, meslek örgütleri ve akademisyenlerin de katılımı ile tartışılarak ortaya konulmasının acil bir ihtiyaç olduğu kanısındayım. Günümüzde etkili bir denetimin nasıl olabileceği sorusu sadece PDR hizmetleri ile sınırlı olmaktan çıkmış esasen eğitim denetiminin temel ve öncelikli bir sorusu durumuna gelmiştir. Etkili bir eğitim denetimi yöntemi bulunmadan PDR hizmetlerine yönelik etkili bir denetim arayışının bir ölçüde akla aykırı olduğunu da düşünmekteyim (K-9, K-39).	Diğer	37	92.5
Mevcut uygulamaya göre okullarda rehber öğretmen görevlendirmenin çok fazla faydasının olduğunu düşünmüyorum, birçoğu sadece evrak düzenleyen ve dolduran memur gibi çalışmaktadır. Rehber öğretmenlerin hemen hemen hepsi danışma veya klinik danışma yapabilecek bir konumda değil (K-9).			
Denetimde esasın kişinin kendini denetlemesi olmalıdır. Kurumlara gidildiğinde rehberliğe çok ihtiyacı olan öğretmenler olduğu gibi kendisini yetiştirmiş, kuruma değer katan öğretmenlerle de karşılaşabilmekte(K-22).			

Denetçilerin PDR formasyonu standart hale getirilmelidir (K-1, K-38).

MEB faaliyetlerinin bütününde özel ve tek konulu denetime geçilmeli (K-13).

Denetimde işbirliği yapılması (K-21).

Gizlilik niteliği taşıyan evrakların da denetçilerle incelenebilmesi (K-15).

Niceliksel açıdan; PDR hizmetlerindeki önceliklerin tespiti açısından elektronik ortamda çoklu raporlamaya imkân veren bir veritabanı oluşturularak, okul ve kurumlarda öne çıkan ve psikolojik danışmanlık ve rehberlik yapılması icap eden hususlar izlenip değerlendirilmeli, niceliksel olarak yapılan PDR hizmetleri izlenmelidir. PDR hizmet sunucularının niteliklerinin artırılmasına yönelik olarak erişimlerine sürekli açık e-PDR portalı geliştirilerek interaktif eğitim programları uygulanmalı. PDR alanındaki denetimlerde getirilen önerilerin yerine getirilme durumu gerek yerinde gerekse e-denetim yoluyla izlenmeli. PDR alanında öncelikler belirlenerek risk odaklı ve tema konulu denetim ve rehberlik çalışmaları yapılarak her yıl Türkiye Raporu yayımlanmalı (K-6).

Diğer

37

92.5

Denetim rehberlik süreçlerini esas almalıdır. Kısa sürede evrak boyutunda PDR denetimi etkili, etkin ve verimli değildir. Rehberlik personeli denetimlerinin denetçinin sadece görgül kanaatlerinden oluşan yargılarla - kanaatlerle değerlendirilemeyeceğini değerlendiriyorum. Bu nedenle kurumlardaki rehberlik uygulamalarının sonuçlarının değerlendirilmesinin yine kurumsal bazda 360 derece performans ölçümü yoluyla yapılmasının daha proaktif ve etkin olacağı kanaatindeyim (K-24).

Diğer

37

92.5

Tablo 5'e göre bakanlık denetçilerinin PDR alanında etkili denetim yapılabilmesi için sahip oldukları farklı düşünce ve önerileri 11 tema altında toplanmıştır. Bakanlık denetçilerin bu konu hakkında belirttikleri görüşlerin temaları; "Alan Denetçiler" ($f=16$), "Okul Müdürlerine ve Denetçilere Eğitim" ($f=14$), "Belli Aralıklarla Denetim" ($f=9$), "Geri Bildirim" ($f=6$), "Tüm İlgililerin Denetlenmesi" ($f=5$), "Rehberlik Faaliyetlerinin Niteliksel Açıdan Değerlendirilmesi" ($f=4$), "Denetim Ölçütleri" ($f=3$), "Okul Rehberlik Servisleri" ($f=2$), "Her Okula Bir PDR Öğretmeni Atanmalı" ($f=2$), "Durum Tespiti" ($f=2$) ve "Diğer" ($f=37$) şeklindedir. Bu bulgulara dayalı olarak en önemli öneriler ise denetimin alan denetçileri tarafından yapılması, okul müdürlerine ve denetçilere PDR alanında eğitim verilmeli, denetimin sistematik yapılması, denetimden sonra ilgililere geri dönütün verilmesi, PDR alanında tüm ilgililerin denetlenmesi, PDR hizmetlerinin niteliksel açıdan değerlendirilmesi gerektiği şeklindedir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Sonuçlar

Milli Eğitim Bakanlık Denetçilerinin Ortaöğretim Kurumlarındaki Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Denetiminde Karşılaştıkları Sorunları tespit etmek amacıyla yapılan bu araştırmanın sonuçları şu şekildedir:

Meslektaşlar Arası (Denetçiler) Yaşanılan Sorunlar ile İlgili Sonuçlar

Bakanlık denetçilerinin çoğunluğu, meslektaşlar arası bilgi paylaşımında sorun yaşayıp yaşamama durumları ile ilgili herhangi bir sorun yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra 6 bakanlık denetçisi meslektaşlar arasında bazen sorun yaşadıklarını, 3 bakanlık denetçisi ise meslektaşlar arası sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Bakanlık denetçilerinin bu konudaki görüşleri “paylaşım ve yardımlaşma konusundaki yaşanan iletişim eksikliği”, “alan uzmanı olmamak” ve “denetçiler arası bazen yaşanan farklı denetim anlayışları” şeklindedir.

PDR Alanındaki Hizmetlerin Niteliğine Yönelik Şikâyetlerin Denetçilere Ulaşmasında Yaşanılan Sorunlar ve Sorunlara Yönelik Verilen Tepkiler ile İlgili Sonuçlar

Bakanlık denetçilerinin PDR alanındaki hizmetlerin kalitesine yönelik şikâyetlerin denetçilere ulaşmasında yaşanan sorunlar ve sorunlara yönelik verilen tepkiler ile ilgili görüşleri “Yaşanan sorun alanına ilişkin rehberlik ve görüşme yapıyorum”, “Şikâyet yok”, “Şikâyetin niteliğine göre görüşme yaparım yada mevzuata göre hareket ederim”, “Şikâyeti araştırırım” şeklindedir.

PDR alanındaki hizmetlerin kalitesine yönelik şikâyetlerin denetçilere ulaşmasında yaşanan olası sorunlara verilen tepkiler ise “Şikâyetlerin iletilmesi yolunu açık tutarım”, “BİMER ve ALO 147’ yi öneririm”, “Görüşme yaparım”, “Dinlerim ve demokratik yolla çözüme girişimimde bulunurum”, “Paydaşlarla işbirliği yaparım”, “İletişim kurarım, şeklindedir, görüldüğü üzere bakanlık denetçileri yaptıkları denetimlerde denetim süreci ile ilgili şikâyetleri giderme bakımından daha çok “Dinleme ve demokratik yolla çözüme” şeklindedir.

Denetçilerin PDR Alanındaki Bilgi ve Beceri Düzeyi ile İlgili Sonuçlar ve Tartışma

40 Bakanlık denetçisinden PDR alanında etkili şekilde denetim yapabilmek için, yeterince bilgi ve beceriye sahip olma durumlarına dair görüşlerine göre, büyük bir kısmı ($f=22$) PDR alanında etkili şekilde denetim yapabilmek için, yeterince bilgi ve beceriye sahip olma konusunda yeterli olduklarını düşünürken bir kısmı ($f=18$) ise bu konuda yeterli olmadıklarını düşünmektedirler.

Bakanlık denetçilerine PDR alanında bir eğitim alıp almadıkları sorulduğunda; büyük bir kısmı PDR alanında eğitim aldıklarını ifade etmektedirler. Bakanlık denetçilerinden bu alandan lisans mezunu olmaları sebebiyle eğitim alanlar olduğu gibi bu konudaki eğitimlerini hizmet içi eğitim yoluyla, seminerlerle veya kendi okumalarıyla da alanlar bulunmaktadır. Ayrıca bakanlık denetçilerinin bir kısmı da bu konuda eğitim almadıklarını, ifade etmişlerdir.

Güven (2010), okul rehberlik hizmetlerinin mümkün olduğunca rehberlik alanından müfettişlerce denetlenmesi, rehberlikle ilgili gelişmeler konusunda bakanlık müfettişlerine yönelik hizmet içi eğitim çalışmalarının düzenlenmesi, Bilir (1992), yardım edici, geliştirici, teftişte işbirliği ilkelerine uygun teftiş amaçlarını benimseme, teftişin objektif olması, teftiş yapısının eğitimde bütünlük ilkesine uygun olması, teftiş yapısının teftişte işbirliği ilkesine uygun olması, müfettişlerin nitelik ve nicelik yönünden yeterli olması, müfettişlerin hizmet alanlarına göre önceden yetiştirilmesi, hizmet öncesi ve hizmet içi yetiştirmenin önemi, teftişte aranan hususların bilinmesi, Uyanık (2007), müfettişlerin teftişini yaptıkları derslerde uzmanlaşmış olmadıkları, Yılmaz (1998), her branşta yeterli kadar müfettişin olmaması, Söderberg, Wirén ve Kristian (2004), teftişler neticesinde müfettişlerden eğitimin niteliğinin geliştirilmesi ve kalitelendirilmesi adına gerçekleştirilebilecek somut teklif ve öneriler beklendiği, sonuçlarına ulaşmışlardır.

Bu araştırma sonuçlarıyla, Güven, Bilir, Uyanık, Yılmaz ve Sten Söderberg, Wirén ve Kristian'ın elde ettiği sonuçlardan, denetimin alan denetçileri tarafından yapılması gerektiği sonucu örtüşmektedir, ancak bu çalışmada denetçilerin nitelik sorununun olmadığı sadece ihtiyacı olan küçük bir kısım denetçiye alan ile ilgili eğitim verilmeli şeklinde ifade edildiği, diğer araştırmalarda ise müfettişlerin niteliğinin özellikle hizmetiçi eğitimle artırılması gerektiği sonucuna varılmıştır.

PDR Alanındaki Denetimde Mevzuattan Kaynaklanan Sorunlar ile İlgili Sonuçlar ve Tartışma

Bakanlık denetçilerinin PDR alanındaki denetimde mevzuattan kaynaklanan sorunlar hakkındaki görüşleri “Mevzuatın genişliği ve somut olmaması”, “Alan denetçileri tarafından denetim yapılması mevzuatın yorumlanması açısından önemlidir ”, “Sorun yok”, “Mevzuatın güncel olmaması”, şeklindedir. Yılmaz (1998), teftişte ilgili mevzuatın yetersiz olması ve kullanılan form ve raporların standardize edilmemiş olması, Evans (1996), müfettiş etkinliğinin günümüzde bürokratik işlevinden sıyrılıp daha bütüncül ve belirli normlara dayalı bir yapıya dönüşmesi, Jeffrey ve Woods (1998), öğretmenlerin denetim hakkındaki genel görüşleri ise; resmi bir denetim ve sayısal değerlendirme, sonuçlarına ulaşmışlardır.

Yaptığımız araştırma sonuçlarıyla, Yılmaz, Evans, Jeffrey ve Woods 'un elde ettiği sonuçlar örtüşmektedir, mevzuat açısından sorun olduğu, mevzuatla ilgili sorunların önlenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Etkili Denetimi Engelleyen Farklı Başka Sorunlar ile İlgili Sonuçlar ve Tartışma

Bakanlık denetçilerinin PDR alanında etkili denetim yapılabilmesi için sahip oldukları farklı düşünceleri “Alan denetçileri tarafından denetimin yapılması”, “okul müdürlerine ve denetçilere eğitim verilmesi”, “belli aralıklarla izlemeye yönelik denetim yapılmalı”, “denetim sonucu geri bildirim denetlenene verilmeli”, “rehberlik alanında tüm ilgililerin denetlenmesi”, “rehberlik faaliyetlerinin niteliksel açıdan değerlendirilmesi”, şeklindedir.

Güven (2010), okul rehberlik hizmetlerinin mümkün olduğunca rehberlik alanından müfettişlerce denetlenmesi, rehberlikle ilgili gelişmeler konusunda Bakanlık Müfettişlerine yönelik hizmet içi eğitim çalışmalarının düzenlenmesi, denetimlerin daha sık aralıkla ve yeterli zaman diliminde yapılması, rehber öğretmenlerin denetim konusunda eleştiriye açık olmaları, denetimle ilgili geri bildirim verilmesi, rehberlik çalışmaları konusunda sadece rehber öğretmen değil, tüm ilgililerin denetlenmesi, Seçkin (1978), teftiş ve denetlemenin en çok zaman alan görev alanı olduğu, zaman alma yönünden ikinci sırayı soruşturmanın, üçüncü sırayı mesleki yardımın aldığı, incelemeye ise hemen hiç zaman ayrılmadığı, müfettişlerin göstermeleri gereken yeterliliklerin bulunduğu, Altıntaş (1980), teftiş sayısı gerektiğinden az olduğu, teftiş süreci amaçlara ulaşılması açısından yetersiz kaldığı, müfettişlerin kişisel ve mesleki özellikleri, görev bölümünde ve görev süresinin belirlenmesinde yapılan dengesizliklerden kaynaklanan sorunlar oldukça fazla olduğu, Bilir (1992), teftiş yapısının teftişte işbirliği ilkesine uygun olması, müfettişlerin nitelik ve nicelik yönünden yeterli olması, müfettişlerin hizmet alanlarına göre önceden yetiştirilmesi, hizmet öncesi ve hizmet içi yetiştirmenin önemi, teftişte aranan hususların bilinmesi, eğitim personelinin eğitim sürecine katılması, öğretmenin pedagojik serbestisinin olması, yetki ve sorumlulukların dengeli dağılması, teftişin müfettişle birlikte çalışma olduğunun kabul edilmesi, mesleki rehberliğin teftişten önce yapılması, Uyanık (2007), ders teftişi öncesinde yapılması gereken planlama etkinliğinin yeterince yerine getirilmediği, müfettişlerin teftişini yaptıkları derslerde

uzmanlaşmış olmadıkları, öğretmenlerle gözlem öncesi görüşme yapmadıkları, denetim öncesinde öğretmene denetim esnasında neler yapılacağını bildirmedikleri, müfettişle öğretmen arasındaki işbirliğinin yeterince yerine getirilmediği, branş müfettişlerinin teftişin yeniden planlanmasında öğretmenle birlikte çalışma yapmak gerektiğine inanmadıkları, öğretmenlerin özdenetim ve teknikleri bakımından yetişmelerine önem vermedikleri, ders teftişini branş müfettişlerinin yapmadığı, öğretmenlerle gözlem sonrası görüşme yapılmadığı, Yılmaz (1998), “teftiş öncesinde” karşılaşılan sorunlardan en yoğun olanının teftiş etkinliklerinin müfettiş ve öğretmenle birlikte planlanmaması, “teftiş sırasında” karşılaşılan sorunlardan en çok yaşananın müfettişin öğretmenleri öğrencilerinin yanında eleştirmesi, “teftiş sonunda” karşılaşılan sorunlardan en çok yaşananın ise ders teftiş sonunda objektif bir değerlendirmenin yapılmamasıdır. Bunu yanında, her branşta yeterli kadar müfettişin olmaması, müfettişe verilen soruşturma görevinin teftiş ve rehberlik çalışmalarıyla bağdaşmaması, teftişte ilgili mevzuatın yetersiz olması ve kullanılan form ve raporların standardize edilmemiş olması, Evans, (1996), teftiş etkinliğinin günümüzde bürokratik işlevinden sıyrılıp daha bütüncül ve belirli normlara dayalı bir yapıya dönüşmesi gerektiği, Jeffrey ve Woods (1998), Öğretmenlerin denetim hakkındaki genel görüşleri ise; resmi bir denetim, sayısal değerlendirme, konu merkezli, ürüne vurgu yapan, tekdüze, müşteri odaklı ve kontrol kültürüne dayanan bir denetim yerine; çocuk merkezli, farklılıkları ön plana çıkartan, sürece vurgu yapan, insan ilişkilerine, duyarlılığa ve yapıcı bir yaklaşıma dayalı bir denetim sürecinin olması gerektiği, sonuçlarına ulaşmışlardır.

Bu araştırma sonuçlarıyla, Güven, Seçkin, Bilir, Yılmaz ve Jeffrey ve Woods ’un elde ettiği, etkili bir rehberlik hizmetleri denetimi nasıl yapılması sorusuna en kapsamlı cevaplar bizim araştırmamızdan gelmiş, diğer araştırmalarda ise kısım kısım verilen cevaplar elde ettiğimiz sonuçlarla örtüşmekte olduğu görülmüştür. Etkili denetim yapılabilmesi için alan denetçileri tarafından denetimin yapılması, okul müdürlerine ve denetçilere eğitim verilmesi, belli aralıklarla izlemeye yönelik denetimin yapılması, denetim sonucu geri bildirim denetlenene verilmeli, rehberlik alanında tüm ilgililerin denetlenmesi, rehberlik faaliyetlerinin niteliksel açıdan değerlendirilmesi sonuçları örtüşmektedir. Evans’ın ulaştığı ise denetimin etkili olduğu sonucu araştırmamız sonucuyla örtüşmemektedir.

Öneriler

Milli Eğitim Bakanlık Denetçilerinin Ortaöğretim Kurumlarındaki Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Denetiminde Karşılaştıkları Sorunları belirlemek amacıyla yapılan bu araştırmanın bulgu, yorum ve sonuçlarına dayalı olarak şu öneriler geliştirilmiştir:

Meslektaşlar (Denetçiler) Arası Yaşanılan Sorunlar ile İlgili Öneriler

- Bakanlık denetçilerinin meslektaşlar arasında herhangi bir sorun yaşamadıklarını belirtmiş bazı bakanlık denetçisi meslektaşlar arasında bazen sorun yaşadıklarını ifade etmiştir, bu bağlamda;
- Paylaşım ve Yardımlaşma konusundaki yaşanan iletişim eksikliği ortadan kaldırılmalıdır.
- Denetçiler arası bazen yaşanan farklı denetim anlayışları ortadan kaldırılmalıdır.
- Alan Eğitimi ihtiyacı olan Denetçiye verilmelidir.
- İşbirliği çalışmaları arttırılmalıdır.

PDR Alanındaki Hizmetlerin Niteliğine Yönelik Şikâyetlerin Denetçilere Ulaşmasında Yaşanılan Sorunlar ve Sorunlara Yönelik Verilen Tepkilere İlişkin Öneriler

- Yaşanan sorun alanına ilişkin rehberlik ve görüşme yapılmalıdır.
- Şikâyetin niteliğine göre görüşme yapılması gerektiğinde mevzuata göre hareket edilmelidir.
- Şikâyetlerin mahiyeti araştırılmalıdır.
- Şikâyetlerin iletilmesi yolu açık tutulmalıdır.
- BİMER ve ALO 147 ilgililere tanıtılmalıdır.
- Tarafları dinleme ve demokratik yolla çözüme girişiminde bulunulmalıdır.
- Denetimdeki paydaşlarla işbirliği yapılmalıdır.
- Etkili iletişim kurulmalıdır.

Denetçilerin PDR Alanındaki Bilgi ve Beceri Düzeyi ile İlgili Öneriler

- Bakanlık denetçilerinin PDR alanında etkili şekilde denetim yapabilmek için, yeterince bilgi ve beceriye sahip olma durumlarına dair görüşlerine göre, büyük bir kısmı yeterli olduğunu ifade etmiş ancak bir kısmı bu konuda yeterli olmadıklarını düşünmekte, bu bağlamda;
- İhtiyacı olan Bakanlık denetçisine PDR alanı ile ilgili eğitim verilmelidir.
- Mümkün olduğunca alan denetçileri tarafından denetim yapılmalıdır.

PDR Alanındaki Denetimde Mevzuattan Kaynaklanan Sorunlara Yönelik Öneriler

- Mevzuatın anlaşılmayan yoruma açık kısımları ile soyut olması ortadan kaldırılmalıdır.
- Mevzuatın doğru değerlendirilmesi açısından alan denetçilerinin denetimi yapması sağlanmalıdır.
- Mevzuatın günümüzdeki gelişmelere göre güncellenmesi gerekmektedir.
- Yeni Mevzuat Düzenlemesi yapılmalıdır.

Etkili Denetimi Engelleyen Farklı Başka Sorunlar ve Bu Sorunlara Yönelik Öneriler

- Mümkün olduğunca alan denetçileri tarafından denetim yapılmalıdır.
- Okul müdürlerine ve ihtiyacı olan denetçilere rehberlik alanında eğitim verilmelidir.
- Belli aralıklarla izlemeye yönelik denetim yapılmalıdır.
- Denetim sonucu geri bildirim denetlenene verilmelidir.
- Rehberlik alanında tüm ilgililerin denetlenmesi gerekmektedir.
- Rehberlik faaliyetlerinin niteliksel açıdan değerlendirilmesi sağlanmalıdır.

Kaynaklar

- Akbaş, S. (2001), “İlköğretim ve Ortaöğretim Okullarındaki Rehberlik Hizmetlerinin Yürütülmesinde Oluşturulan İşbirliğinin İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Altıntaş, R. (1980), “Liselerde Kurum Teftişi”, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Aydın, M. (2000), Çağdaş Eğitim Denetimi, Yenilemiş 4. Baskı, Hatiboğlu Yayınevi, Ankara.
- Bakırcıoğlu, R. (1994), Rehberlik ve Psikolojik Danışma, *Turhan Kitapevi*, Ankara.
- Başaran, İ. E. (1996), Türkiye Eğitim Sistemi, Yargıcı Matbaası, Ankara.
- Bursalıoğlu, Z. (1978,1982,1991),”Eğitim Yönetiminde Teori ve Uygulama”, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları. Ankara.
- Evans, T. J. (1996), “Transformational Leadership and Supervision: Promoting Reflective Inquiry in Schools”. Educational Resources Information Center (ERIC) Western Michigan University, Kalamazo, Michigan. May.
- Glickman, C.D. and Gordon, S.P. (1987), Clarifying developmental supervision. ASCD, http://www.ascd.org/ASCD/pdf/journals/ed_lead/el_198705_glickman.pdf
- Gögen, H. (1997), “Okul Rehberlik Bürolarının Rolü (Eğitim Programları İçinde Yer Alan Lise 1. Sınıflarda Gerçekleşme Düzeyi)”, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güven, M. (2009), “MEB Müfettişlerinin Okul Rehberlik Hizmetleri ve Denetimiyle İlgili görüşleri”, 22-23 Haziran 2009 “Uluslararası Katılımlı Ulusal Eğitim Denetimi Sempozyumu” Ankara.
- Hatunoğlu, A. ve Y. (2006), “Okullarda Verilen Rehberlik Hizmetlerinin Problem Alanları”. Cilt:14 No:1 *Kastamonu Eğitim Dergisi* 333-338.
- Janssens, F. J. K., ve Van Amelsvoort, G. H. (2008), School Self-Evaluations and School Inspections in Europe: An Exploratory Study. *Studies in Educational Evaluation*, Vol. 34, 15-23.
- Kepçeoğlu, M. (1997), Psikolojik Danışma ve Rehberlik, Basak Ofset, İstanbul.
- Korkmaz, M (2007), *İlköğretim müfettişlerinin rehberlik görevlerini yerine getirme düzeyleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kurt, B. (2003), *Ortaöğretim Kurumlarında Eğitsel Rehberlik Hizmetlerinin Uygulama ve Değerlendirme Boyutları Açısından İncelenmesi*, Atatürk Üniversitesi, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Erzurum.

- Mason, M (2010), Sample size and saturation in Phdstudiesusing qualitativeinterviews. *Forum Qualitative SocialResearch*, Vol. 11, No 3. <http://www.qualitative-research.net/index.Php/fqs/article/view/1428/3027>.
- MEB, (2001), Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği, Resmi Gazete, 17.04.2001/24376, Ankara.
- MEB, (2006), Teftiş Kurulu Başkanlığı, *İnceleme Soruşturma ve Ön İnceleme Rehberi*, Denetim/Genel Denetim Teftiş Kurulu Başkanlığı yayını no:46 Baskı: Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara.
- MEB, (2009), Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, 27305 sayılı Resmi Gazete, Ankara.
- MEB, (2011a), Eğitim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği, 27974 sayılı Resmi Gazete, Ankara.
- MEB, (2011b), Teftiş Kurulu Başkanlığı, *Ortaöğretim Kurumlarında Rehberlik Psikolojik Danışma ve Yönlendirme Hizmetlerinde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, Yayınlanmamış Rapor, Ankara.
- Özan, M. B. ve Özdemir, T. Y. (2011, Haziran), “Müfettiş ve Öğretmen Görüşleriyle Neden Denetim”. 3. Uluslararası Katılımlı Eğitim Denetimi Kongresi, Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi ve Temsen, 22-24 Haziran 2011. Mersin.
- Özmen, F. (2000), “Klinik Denetim Öngörülleri Çerçevesinde Denetçi Görüşleri” Fırat Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 10 Sayı:1, Sayfa:119-157. Elazığ.
- Tan, H. (2000). Psikolojik Danışma ve Rehberlik, Milli Eğitim Basımevi, Ankara.
- Uludüz, S. (1996), *İlköğretim Kurumlarında Sınıf içi Etkinliklerin Denetiminde Müfettiş Davranışları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Uyanık, M. (2007), *Ders Teftişinde Müfettiş Uzmanlaşmasının Önemi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Muğla.
- Yavuz, Y. (1995), “Öğretmenlerin denetim etkinliklerini klinik denetim ilkeleri açısından değerlendirmeleri”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Yeşilyaprak, B. (2002), Eğitimde Rehberlik Hizmetleri. Nobel yayıncılık. (Gözden Geçirilmiş 4. Baskı), Ankara.
- Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2008), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık. Ankara.
- Yılmaz, M. (1998), *İlköğretim Okullarında Ders Teftişinde Karşılaşılan Sorunlar*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.